

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ДІЄПРИКМЕТНИКОВИХ ЗВОРОТІВ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ

При безпосередньому розгляді відмінностей дієприкметників турецької та української мов одним з основних факторів є їх твірні потенції. В турецькій мові дієприкметник утворюється від будь-якого дієслова, незалежно від його параметрів, у той час коли в українській мові накладаються істотні обмеження [1, с. 196]. У сучасній українській мові намітилася тенденція до заміни дієприкметників описовими конструкціями (той, що/який), зовсім не утворюються дієприкметники із зворотною семантикою (суфіксом -ся), активні дієприкметники творяться від тих семантичних груп дієслів, що виражають дію поза об'єктними відношеннями, пасивні ж – тільки від перехідних дієслів.

yetişebilen – той, що може досягнути
varamayan – той, що не може прийти
bekleyen – той, що чекає
beklenen – очікуваний
bilinen – відомий
yaşayan – проживаючий, який проживає

Як можна побачити з прикладів навіть окремих слів без контексту, виникають серйозні труднощі при знаходженні відповідника. Найчастіше (особливо з формами можливості чи неможливості) точного еквівалента не існує, тому відповідний змісту переклад доводиться конструювати, складаючи його за допомогою прийменників та слів, що передають афіксальне значення слова. Переклад лише одиничного дієприкметника уже потребує використання декількох сталих сполучень слів та їх поєднання для точності передачі змісту. Використовується транспозиція та ампліфікація, адже без цих способів неможливо точно передати слова з аглютинацією.

Як зазначалося вище, в українській мові є предикативні форми на -но -то, що за значенням дуже близькі з дієприкметниками. Проте в турецькій мові відповідником такої дієприкметникової конструкції буде звичайний абсентив перфект, без будь-якого відношення до дієприкметника. Його вираженням може бути минулий час на -mış.

Yem varılmış. – Корм доставлено.

Іншою важливою відмінністю є відношення дії, яку вони передають, до контексту та основного дієслова (таксису). В турецькій дієприкметники можуть позначати:

1) Дію, одночасну дії, позначеній присудком – дієприкметник на -an (в українській мові це активний дієприкметник теперішнього часу або відповідна описова конструкція).

Çalışan adamı şimdi dinleniyor. – Чоловік що працює зараз відпочиває.

Yetişen sebzeleri topluyorlar. – Вони збирають досягаючі овочі.

2) Дію, яка передує дії, позначеній дії – дієприкметник теперішньо-минулого часу або перфект ний дієприкметник -miş (в українській мові це активний дієприкметник минулого часу, пасивний дієприкметник або відповідна описова конструкція).

Pişirmiş et aldık. – Ми купили приготоване м'ясо.

Yollanmış mektup kaybettiler. – Надісланий лист загубився.

3) Дію, яка відбувається вслід за дією, позначеною присудком – дієприкметник -ecek, причому така дія завжди ускладнена модальним відтінком можливості, рідше необхідності/зобов'язання (в українській мові відповідника в системі дієприкметників немає, використовуються описові конструкції).

Bundan alacak bilmem. – Я не знаю, що з цього вийде.

Найголовніша особливість турецьких дієприкметників – наявність особового дієприкметника. Загалом за всіма характеристиками він співвідносний з іншими дієприкметниками, особливим є категорія особи. Структурною особливістю особового дієприкметника є його узгодження з суб'єктом, що позначає другорядну дію.

Arkadaşımın yaptığı iş. – Робота, виконана моїм товаришем.

Така схема є стандартною для побудови зворотів з особовими дієприкметниками.

Функціональним і смисловим еквівалентом розгорнутого означального особово-дієприкметникового звороту завжди є українські складнопідрядні речення з підрядними означальними і в жодному разі не дієприкметники, оскільки останні в українській мові не володіють здатністю мати підпорядкований їх граматичний суб'єкт [2, с. 326].

Незвичним для носія української мови є відсутність в турецьких синтаксичних конструкціях прийменників, система яких дуже розвинена в українській мові. Оскільки усі такі звороти в турецькій мові є структурно однаковими, прийменники дошуковуються лише згідно контексту [1, с. 199].

Dolaştığımız bahçe. – Сад, по якому/яким ми гуляємо.

Bulduğumuz sokak. – Вулиця, на якій ми перебуваємо.

İlerlediğimiz hedef. – Мета, до якої ми прямуємо.

Список використаних джерел

1. Кузнецов П. И. Учебник турецкого языка. Начальный курс + Завершающий курс. – М.: Восток-Запад, 2007. – 387 с.
Миниахметова Э. Х. Турецкий язык. Кн. 2. – Одесса : Астропринт, 2006. – 413 с.